

Визуална реконструкция на местната история или Стара Загора и старозагорци в пощенски картички и снимки

Цветанка Панчева / tvetanka_pancheva@phls.uni-sofia.bg
СУ „Св. Климент Охридски“

„И досега още ми се струва, че никое друго небе не е така високо и ясно синьо като небето над моята родна Стара Загора... Незабравимо е това небе, под което човек израства и под което за пръв път започва да мисли и чувства...“

Из „Между изкуството и живота“ – Никола Икономов

Използвам неслучайно за мото на отзива си един цитат на актьора, режисьора и драматурга Никола Икономов, от предговора на Снежана Маринова, съставител на албума „Стара Загора и старозагорци в пощенски картички и снимки“¹. Избрах го, защото неговите думи са в унисон с усещането, което изпитваш, когато вземеш в ръцете си това перфектно луксозно издание. А то е, че е създадено с любов към родната Стара Загора. Тази любов лъха от написания сякаш на един дъх предговор, който те води из старите старозагорски улици, насочва вниманието ти към любопитни исторически факти, разказва ти житейски истории, внушава ти респект пред достолепието на видните старозагорци. Тя искри от изящното оформление на всеки детайл, от премислената структура, от хармонията между текста и изображенията. И изведнъж проумяваш, че водещата идея на тази книга е да предаде тази любов и на теб – читателя. И едва след това започваш да вникваш в същността на написаното и изобразеното.

Пред читателя е една интересна книга с много лица.

На първо място това е *албум*, защото съдържа визуалните изображения на над 200 стари пощенски картички и снимки от средата на XIX до средата на XX в., разкриващи ни града Стара Загора и тогавашните старозагорци – представя сгради, улици, събития, именити личности. Графичното и полиграфското оформление също носят белезите на луксозния албум, подчинен стриктно на определена съдържателна идея, оформен с вкус и ювелирна прецизност. В най-висока степен е постигнат ефектът за автентичност на изображението. За това спомага и публикуването на снимките в размери, близки до тези на оригиналите, и високото качество

на дигиталните копия, и фона, върху който са поставени изображенията, сполучливо имитиращ избледняващи с времето текстове.

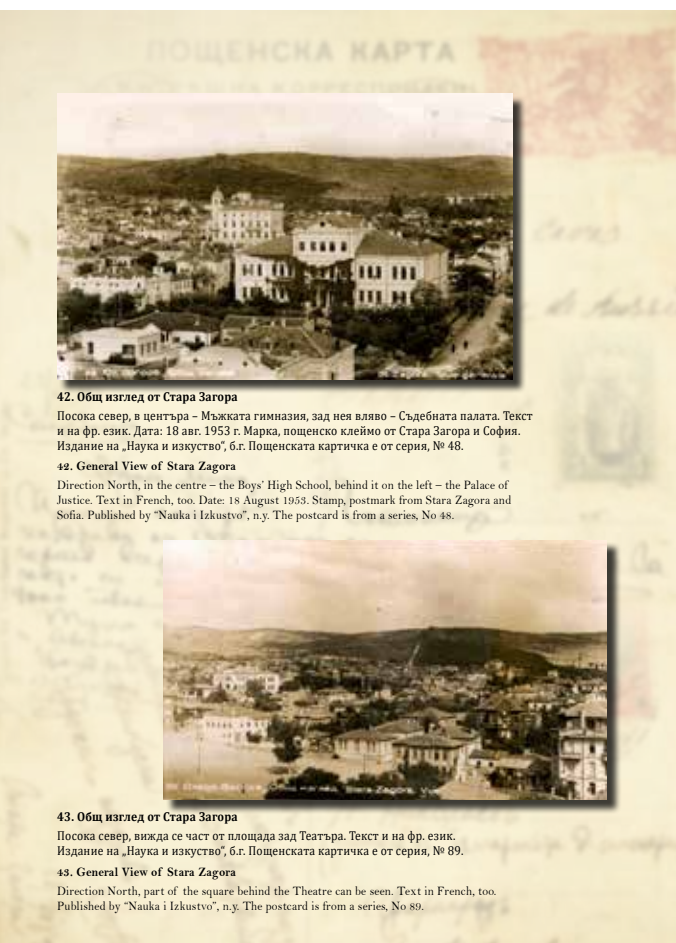
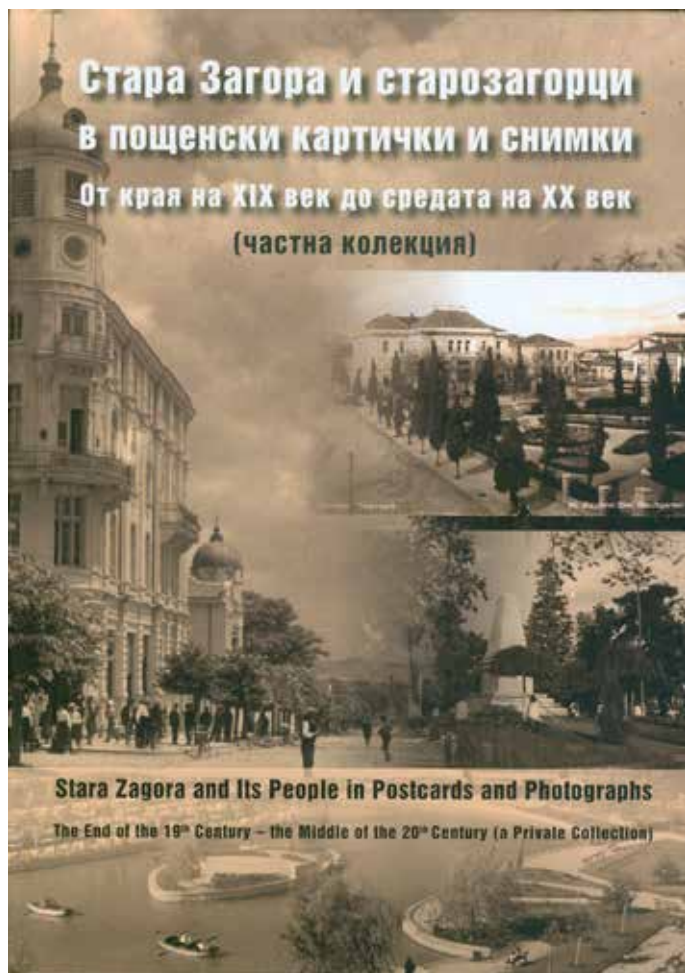
На второ място това е *пътеводител* на една ценна, вероятно събирана с десетилетия частна колекция, притежание на старозагореца Неделчо Митев, която за пръв път чрез изданието става достъпна за широката публика. Самият факт, че културна институция, каквато е библиотеката, влиза в сътрудничество с частен колекционер, предопределя не само високото доверие към нея, но и обществената полза. А тя може да се измерва в няколко посоки:

- професионално и с вещина са представени непознати или малко известни визуални образи в тиражирано издание, с по-големи възможности за разпространение;
- обръща се внимание на културните институции и на местните управляващи, че частните колекционери притежават интересни и разнообразни културно-исторически ценности, които са напълно неизвестни и недостъпни за гражданите, а съществуват перспективи за взаимноизгодно сътрудничество и общи прояви, които да не накърняват интересите им.

Книги като настоящата, които играят ролята на пътеводител и популяризират родолюбивата дейност на подобни колекционери, засилват любопитството на широката публика към тематиката, свързана с родния край. Това е така, защото в нея акуратно са описани всичките „експонати“ в тази колекция с важните за всеки бъдещ изследовател елементи: заглавие с превод на чужд език, ако има такъв; датировка, разшифрована включително и според ръкописните бележки на подателя или наличното пощенско клеймо; наименование на издателя; размери. Важно е да се подчертае, че описанията са направени паралелно на български и английски език, което увеличава значително ползваемостта на изданието.

Не следва да се подминава сериозният *изследователски аспект на книгата*. Той засяга съдържателните внушения, които тя преследва – да ни помогне да реконструираме местната история чрез запечатани късчета памет от различни периоди за улици и отделни знакови за града сгради, за при-

¹ Стара Загора и старозагорци в пощенски картички и снимки. От края на XIX век до средата на XX век (частна колекция) / състав. Снежана Маринова; прев. на англ. Нина Василева; графичен дизайн Илко Груев. – Стара Загора : Регионална библиотека „Захари Княжески“, 2015. – 128 с.

родни паркове и забележителности, за изтъкнати старозагорци. На това са подчинени както методите на проверка, сравнение и анализ на данните за описанията, така и структурата на албума и акцентите в предговора му. Правилно е избрана тематичната подредба на картичките и снимките с данните за тях (и вътре в темите – хронологична), защото точно тя в най-голяма степен подпомага подхода на историческата възстановка. Безусловно наличието на солидните по обем и информационен потенциал краеведски ресурси на регионалната библиотека, както и професионалната компетентност и съпричастност към темата на съставителката Снежана Маринова спомогат за изясняването на спорни факти, за откриването на интересни допълнителни сведения за лица и обекти и правят библиотеката „Захарий Княжески“ най-добрият възможен съставител и издател на този албум. Като пример ще посоча само идентифицирането на снимката на Деша Пиперова (блестящата студентка на швейцарския езиковед, основоположник на семиотиката проф. Фердинанд дьо Сосюр, за чийто живот и дейност, въпреки предишни проучвания, се знае твърде малко), което изисква не само много познания, но и качествена информационна база и изследователски нюх.

Интересен акцент в изследването е постигнат чрез разглеждането на конкретните пощенски картички и снимки като част от издателската продукция на конкретен издател или фотографско ателие. Така се открояват и ценностните ориентири в самата частна колекция. И отново, не просто се представят фактите, а се възстановяват детайли от местната история. Например най-старата снимка в колекцията е с дата 8 ноември 1895 г. и е от фотографа Иван А. Карастоянов (което вече я прави уникална), но по-важното е, че това е портрет с авторски надпис на Анастасия Тошева, известна българска учителка, създателката на девическото образование в Стара Загора. Най-старата пощенска картичка е от 1902 г. и показва пет популярни за онова време места в града. Изследвани са внимателно шест пощенски картички на един от първите издатели на картички в Стара Загора Милю Касабов, баща на поета Гео Милев – с отпечатан на гърба текст, потвърждаващ името на издателя. По същия начин се проследява принадлежността на картичките към известни местни (К. Бунарджиев, Кр. Ив. Пеев и синовете), софийски (Григор Пасков, Симеон Ненов, Царска придворна печатница) или чуждестранни (Емил Пинкау, Лайпциг) издателства и печатници и се търсят подбудите за публикуването им. В този смисъл като допълващ справочен

елемент на изданието, увеличаващ евристичните му възможности, следва да се разглежда азбучният показалец на издателите и фотографите.

Снимките от колекцията също разкриват малко познати или позабравени събития от живота в Стара Загора – чествания на празници, местни изложения, панаири, срещи, конгреси и др. под. – като по този начин те също спомогат за „разплитането“ на местни случки, преживелици и факти.

Ценен изследователски атрибут на изданието е неговата двуезичност. Всички елементи на книгата – заглавие и издателски данни, предговор, технически бележки, описанията на самите визуални документи, показалците и съдържанието са представени на български и английски език. Дори описанията на използваната литература са преведени на английски език, което обаче в някаква степен би могло да обърка чуждестранния ползвател относно езика на публикациите.

Без съмнение настоящето издание на Регионална библиотека „Захарий Княжески“ ще подпомогне бъдещи изследвания на историци, краеведи, архитекти и градостроители, генеалози. То ще бъде от полза на учители и техните ученици, ще въздейства със своята визия и естетика. Ще рекламира контактите и проявите на една модерна библиотека. Но най-голямата полза от него е, че вдъхва неподправена любов към родния град и че е щит срещу забравата.

Затова най-добър финал на този текст отново ще е цитат от книгата, защото тя е „интересно четиво за всички любопитни и любознателни старозагорци и гости на Стара Загора. Прелиствайки страниците, можеш да се разходиш по Стъргалото. Да мернеш познати лица, да се загледаш в модната шапка на някоя госпожа или в дантелената пелена на ококорено пухкаво бебе. Да хапнеш във Вегетарианската гостилница „Ясна поляна“ на Слави Моллов. Да отдъхнеш в сенките на градската градина и вечерта, ако имаш късмет, да чуеш в театъра ангелския глас на „българския славей“ Христина Морфова. Можеш да поиграеш с приятели на играта „Познай мястото!“ . Годиците все повече заличават спомена, а и шеметното съвременно сградо-строителство не обича да оставя следи“.

Книгата обаче, усмихвайки ни се със своите снимки и портрети, ни казва и друго – не бойте се, ние сме се погрижили следите да останат!

Ключови думи: краезнание, Регионална библиотека „Захарий Княжески“ – Стара Загора, Стара Загора